

Türkiye'nin Yaratıcı Şehirleri*

Ülkühan Bike Esen**

Özlem Atay***

Öz

Yaratıcı şehirler, yaratıcı mesleklerde çalışan yaratıcı sınıfı kendisine çeken, eğitim düzeyi yüksek insanların yoğun olduğu, yüksek teknolojiye sahip, farklılıklara hoşgörülü şehirlerdir. Gelecek ekonomilerin gücü, yaratıcı şehirlerin gelişmesinin altında yatmaktadır. Çünkü yaratıcı şehirlerin temelinde, gelişme ve büyümenin öncüsü olan yaratıcılık vardır. Bu bağlamda, çalışmanın amacını da, Türkiye'nin şehirlerinin yaratıcılık seviyeleri ve gelişmişlik düzeyleri arasındaki ilişkinin irdelenmesi oluşturmaktadır. Çalışmada öncelikle; teknoloji, tolerans ve yetenek girdileri kullanılarak, şehirlerin yaratıcılık düzeyleri hesaplanmış ve daha sonra gelişmişlik seviyeleri ile kıyaslanmıştır. Şehirlerin yaratıcılık sıralamalarının oluşturulmasında Küresel Yaratıcılık Endeksi'nde yer alan endeks oluşturma yöntemi kullanılmıştır. Yaratıcı şehir sıralamasında, Ankara ve Kocaeli ilk sırayı paylaşmış, Eskişehir, İstanbul ve İzmir onları takip etmiştir. Sonuç olarak, yaratıcılık ve gelişmişlik arasındaki güçlü ilişki, Türkiye'nin şehirlerinde de ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler

Yaratıcı ekonomi, yaratıcı şehir, teknoloji, tolerans, yetenek, Yaratıcılık Endeksi, Türkiye.

* Çalışma, Ülkühan Bike Esen'in "Yaratıcı Ekonomi Odağında Yaratıcı Şehirler: Türkiye Örneği" başlıklı doktora tezinden türetilmiştir.

Geliş Tarihi: 03 Mart 2017 – Kabul Tarihi: 06 Haziran 2017

Bu makaleyi şu şekilde kaynak gösterebilirsiniz:

Esen, Ülkühan Bike ve Özlem Atay (2020). "Türkiye'nin Yaratıcı Şehirleri". *bilig – Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi* 92: 29-54.

** Dr. Öğr. Üyesi, Karatekin Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü – Çankırı/ Türkiye

ORCID ID: orcid.org/0000-0002-0967-2140

ubesen@karatekin.edu.tr

*** Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, İşletme Bölümü – Ankara/Türkiye

ORCID ID: orcid.org/0000-0002-2563-825X

ozkanli@politics.ankara.edu.tr

Giriş

Rekabetin artması, çevrenin hızla değişmesi, bilgi ve teknolojinin hızla yayılması günümüzdeki örgütlerin ve endüstrilerin başarısını, hatta hayatta kalabilmelerini yaratıcı olabilmelerine, yaratıcı ortamlar yaratabilmelerine ve bunları yeniliklere dönüştürebilmelerine bağlı kılmaktadır. Landry ve Bianchini'nin (1998: 12) de ifade ettiği gibi, milletler, şehirler ve işletmeler arasında gelecekte gerçekleşecek olan rekabet, daha az doğal kaynaklara, konuma veya geçmişteki üne dayanıp, daha fazla cezbedici imgeler ve semboller geliştirme kabiliyetine ve bunları etkili bir şekilde yansıtabilmelerine bağlı olacaktır.

Yaratıcılığın öneminin anlaşılmasıyla, psikolojiden, ekonomiye birçok alanda çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar içerisinde ülke, bölge veya şehir bazında yaratıcılık ve yenilikçilik düzeylerini belirlemeye yönelik olanlar da mevcuttur. Toronto Üniversitesi'ne bağlı Rotman Yönetim Okulu'nun Küresel Yaratıcılık Endeksi (The Global Creativity Index) ve Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı'nın (UNCTAD) Yaratıcı Ekonomi Raporu (Creative Economy Report) bunlardan sadece ikisidir.

UNCTAD'ın 2010 yılındaki yaratıcı ekonomi raporunda, 2002-2008 yılları arasındaki yaratıcı ürün ihracatında, Türkiye'nin, ilk yirmi ülke arasından onaltıncı sırada yer aldığı görülmektedir. Gelişmekte olan ülkeler arasında ise dördüncü sırada yer almaktadır (İlk üç: Çin, Hong Kong ve Hindistan). Yine aynı yıllar arasındaki yaratıcı ürün ve hizmet ihracatında Türkiye 6,593 milyon dolarlık bir ticaret performansı sergilemiştir. Yaratıcı ürün ihracatında böylesine iyi bir konumda olan Türkiye, Kanada Rotman Yönetim Okulu'nun ülkelerin yaratıcılığını ölçtüğü Küresel Yaratıcılık Endeksi Raporu'nda ise (*Global Creativity Index* 2015), 139 ülke arasında 88. sırada yer almıştır. Çünkü yaratıcılık endeksinde sadece yaratıcı endüstriler ve onların çıktıları değil, yüksek teknoloji endüstriler, beşeri sermaye, eğitim düzeyi gibi değişkenler de hesaba katılmıştır. Yaratıcılığın sadece mühendislik, üretim, pazarlama, finans, sağlık sektörü, tarım ve hatta hukuk alanlarında yeni ürünlerin, makinelerin, yapıların, metotların ve süreçlerin ortaya çıkmasında değil, yeniliklerin gerçekleştirilmesinde de hayati bir öneme sahip olduğunu (Cropley & Cropley 2010: 75) düşünürsek, yaratıcılık endeksinde alt sıralarda yer almak, ülkemiz açısından oldukça kötü bir sonuçtur ve gelişim sürecinin önündeki büyük bir engeldir. Çünkü yaratıcılık endek-

sinin değişkenleri aynı zamanda ekonomik gelişmişlik göstergesi de olan değişkenlerdir. Türkiye'nin yaratıcılığı ülke olarak uluslararası çalışmalarda yer almasına rağmen, şehirlerimizin yaratıcılığına ilişkin herhangi bir çalışma yoktur. Oysaki yaratıcı şehirleri, gelişmiş şehirler olmalarının yanı sıra, yeni ekonomide veya yüksek teknolojide ve biyo-teknolojide çalışan yaratıcı sınıfı cezbeden ve yerleşmelerini sağlayan şehirler olarak tanımlayan Pratt (2008: 109), her insanın yaşadığı şehrin, yaratıcı şehir olmasını isteyeceğini, en yaratıcı şehirde yaşayanların, hatta politikacıların bile, kendilerini daha iyi hissedeceklerini ifade etmiştir. Bu nedenle bu çalışmanın amacı, Türkiye'deki yaratıcı şehirlerin belirlenmesi ve yaratıcılık ile gelişmişlik düzeyleri arasındaki ilişkinin irdelenmesidir. Öncelikle yaratıcılık endeksi detaylı olarak anlatılmış, sonra da şehirlerin yaratıcılık düzeyleri hesaplanmış ve gelişmişlik düzeyleri ile karşılaştırılmıştır.

Yaratıcılık Endeksi

Yaratıcılık endeksi, ülkelerin, bölgelerin veya şehirlerin yaratıcılıklarının sıralandığı bir endekstir. Endekste en üst sırada yer alan ülke, bölge veya şehir, yaratıcı insanları çekme potansiyeli en yüksek olan yerdir. Bu potansiyel o yerin sahip olduğu, teknoloji, yetenek ve tolerans düzeylerine bağlıdır. Florida (2005), metropolitan alanların etnik ve sosyal çeşitlilikteki insanlara tolerans düzeyi ile yüksek teknoloji endüstrilerde çalışanlar dâhil olmak üzere, yetenekli insanları cezbetme başarısı arasında bir ilişkinin var olduğunu ileri sürmektedir. Florida'ya göre şehirler ve yaratıcılık, ekonomik büyümenin üç T'si olan basit bir formüle odaklanmaktadır: Yetenek (talent), teknoloji (technology) ve tolerans (tolerance).

Teknoloji: Ekonomik büyümenin temelidir.

Yetenek: Büyüme, beşeri sermayenin bir sonucudur ve şehirlerin rolü beşeri sermayeyi bir araya getirmek ve çoğaltmaktır. Beşeri sermayenin fazla olduğu şehirler, az olanlardan daha hızlı büyümektedir.

Tolerans: Şehirlerin hareketlenmesini, teknoloji ve yeteneğin cezbedilmesini sağlar.

Teknoloji Endeksi

Teknoloji; kültürel, politik, ekonomik çevreler ile iç içedir. Yeni teknolojilerin geliştirilmesi, yaratıcılık gerektirmektedir; yaratıcı endüstrilerin her-

hangi bir kolu da belirli teknolojilere ihtiyaç duymaktadır. Dolayısıyla, teknoloji, yaratıcı faaliyetlerden ayrı ve farklı tutulamamaktadır (Kačerauskas 2015: 866).

Teknoloji endeksinin alt endeksleri: *Yüksek teknoloji endeksi, Ar-Ge endeksi ve inovasyon endeksidir.*

Yüksek teknoloji endeksi: Ekonomik büyüme üzerinde belirgin bir etkiye sahip olan yüksek teknoloji endüstriler (Simonen, Svento & Juutinen 2015), yaratıcılık endeksinde yer almaktadır ve yüksek teknoloji endüstrilerdeki çalışan sayısıyla hesaplanmaktadır.

Ülkelerin yüksek teknoloji ihracatı gelirleri, hem yaratıcılık düzeylerinin hem de gelişmişlik derecelerinin göstergesidir. Yüksek teknoloji ihracatında, Çin 558.6 milyar \$'lık geliriyle en yakın rakibi olan Almanya'yı (199.7 milyar \$) bile neredeyse üç katlamış durumdadır. Türkiye (2.3 milyar \$) ise, Romanya (3.4 milyar \$), Kazakistan (3.3 milyar \$) ve Güney Afrika'nın (3.4 milyar \$) gerisinde yer almaktadır (World Bank, High-Technology Exports 2014).

Ar-Ge harcamaları: Ülkeler, yeniliği ve ekonomik büyümeyi desteklemek amacıyla Ar-Ge politikaları geliştirmektedirler. Bilbao-Osorio ve Rodriguez-Pose de (2004) Ar-Ge yatırımlarının yenilikle pozitif olarak ilişkili olduğu, yeniliğin de ekonomik büyümeyi sağladığını belirtmişlerdir. OECD ülkeleri (Gülmez ve Yardımcıoğlu 2012, Özcan ve Arı 2014) ve Türkiye (Bozkurt 2015) üzerine yapılan Ar-Ge harcamaları ve büyüme arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarda da iki değişken arasında pozitif ilişki bulunmuştur. Khan da (2015), yaptığı literatür taraması çalışmasının sonucunda, birçok ülkede Ar-Ge ve ekonomik büyüme üzerine yapılan çalışmaların Ar-Ge'nin üretim veya büyüme üzerinde önemli bir rolü olduğunda hem fikir olduklarını ifade etmiştir. Ülkelerin yaptıkları Ar-Ge harcamalarının (%GSMH) ilk sıralarında İsrail (%4,21), Kore (%4,15), Japonya (%3,47), Finlandiya (%3,31), İsveç (%3,30) gibi gelişmiş ülkelerin yer almasının sebebi de budur (World Bank, *Research and Development Expenditure* 2013).

Patent başvuru sayısı: Patent sayıları, ekonomik yenilik ve yaratıcılık gücünü ifade etmede kullanılan önemli göstergelerden birisidir (Bulut 2005, Ağır'dan 2010: 53). Patent başvuru sayısı da, var olan yaratıcılığın yeniliğe dönüştürülme çabalarının göstergesidir. Kâşiflerine çabalarının sonuçları

üzerinde mülkiyet hakkına sahip olma imkanı veren patentler, yeni teknolojilerin transferinde, geliştirilmesinde ve ticarileştirilmesinde de önemli bir rol oynar (Langinier & Moschini 2002).

Türedi (2016), 1996-2011 yılları arasında 23 OECD ülkesinde, Ar-Ge harcamaları ve patent başvurularının ekonomik büyüme ile ilişkisini araştırdığı çalışmasının sonucunda, teknolojik yenilikler ve artan üretimle sonuçlanan Ar-Ge harcamalarının büyümeye, büyümenin de daha fazla Ar-Ge harcamasına yol açtığını; patent başvurularının da ekonomik büyümeye katkıda bulunduğunu ileri sürmüştür. Aynı şekilde Crosby de (2000), patent faaliyetlerinin hem üretimin hem de ekonomik büyümenin gerçekleşmesine öncülük ettiğini belirtmiştir. Fikri mülkiyet haklarının daha iyi korunduğu ülkelerin daha yüksek ekonomik büyüme oranlarına sahip olduğu da farklı çalışmaların sonuçlarında yer almıştır (Gould & Gruben 1996, Thompson & Rushing 1999).

Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO 2015) verilerine göre, Çin (928.177), Amerika (578.802), Japonya (325.989) ve Kore (210.292) en yenilikçi dört ülke olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye ise, 5.097 patent başvurusu ile 22. sırada yer almaktadır. Patent başvuru sıralamasında dünya üçüncüsü ve dördüncüsü olan Japonya ve Kore, Ar-Ge harcamalarında sırasıyla dünya üçüncüsü ve ikincisi konumundadır.

Blanco, Prieger ve Gu (2013), Ar-Ge yatırımları ile ekonomik büyümenin ilişkili olduğunu ancak Ar-Ge'nin etkisinin sahip olunan beşeri sermaye düzeyine ve gelişimine bağlı olduğunu ifade etmişlerdir. Göçer de (2013) Ar-Ge harcamalarındaki %1'lik artışın yüksek teknolojili ürün ihracatında %6,5'lük, ekonomik büyümede ise %0,43'lük bir artışa sebep olduğunu belirtmiştir. Bayarçelik ve Taşel (2012) makalelerinde, Türkiye'de inovasyon ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi ele almışlardır. Ar-Ge harcamaları, Ar-Ge departmanlarındaki araştırmacı sayıları ve patent sayıları ile ekonomik büyüme arasında pozitif ve önemli bir ilişki bulmuşlardır. Yapılan çalışmalara genel olarak bakıldığında, endekslerdeki her bir girdinin birbiriyle ve ekonomik gelişme ile olan yakın ilişkisi görülmektedir.

Yetenek Endeksi

Yetenek, bir bölgedeki bir yere bahşedilemez veya stoklanamaz, yeteneği cezbetmek için belirli bölgesel şartlar gereklidir. Bir başka deyişle, yetenek,

bir bölgede kolay bir şekilde ortaya çıkmaz, yeteneğin veya beşeri sermayenin üretilebilmesini, cezbedilebilmesini ve elde tutulabilmesini sağlayacak bir çevrenin veya yaşam alanının yaratılmasında belirli bölgesel faktörler rol oynar (Florida 2005: 109). Yetenek endeksi, beşeri sermaye ve yaratıcı sınıf endekslerinden oluşmaktadır.

Beşeri sermaye: İşgücünün sahip olduğu bilgi, beceri ve yeteneklerdir ve bireyin sahip olduğu niteliklerin temel kaynağı olduğu için genellikle eğitim göstergesi üzerinden ele alınmaktadır. Dört yıllık üniversite mezuniyeti ve üstünde bir eğitim düzeyine sahip işgücü oranı ile ölçülmektedir.

Bilgi temelli endüstrilerdeki firmalar için yeteneğin ulaşılabilirliği yerleşim kararlarında önemli bir faktör halini almaya başlamıştır. Bu firmalar yerleşim kararlarını verirken, arazi maliyetleri, işçi maliyetleri, vergi oranları veya hükümet teşvikleri gibi geleneksel faktörleri daha az dikkate alırlarken, yeteneği cezbetme ve elde tutma faktörlerine daha fazla odaklanmaktadır (Florida 2005: 103). Yüksek seviyede beşeri sermayenin olduğu bölgelere ve şehirlere yerleşen firmalar daha rekabetçi hale gelmektedir ve daha yetenekli işgücünü de bölgeye çekmektedir (Donegan et al. 2008: 182). Bu da daha yüksek eğitim seviyesine sahip kişilerin yaşadığı şehirlerin ve bölgelerin olmayanlara oranla daha hızlı büyümesiyle sonuçlanmaktadır (Barro 1992: 213, Donegan et al. 2008: 182).

Mincer (1981), beşeri sermaye faaliyetlerinin sadece insanların sahip olduğu bilgileri değil yenilik ve teknolojik değişimin kaynağı olan yeni bilgi üretimi de kapsadığını belirtmiştir. Bu sebeple de beşeri sermayenin dünya çapında ekonomik büyümeyi sağladığını ifade etmiştir. 1995 yılındaki çalışmasında da, ekonomik büyüme ve beşeri sermayedeki büyüme arasındaki karşılıklı ilişkinin sürdürülebilir ekonomik büyümedeki en önemli noktalardan biri olduğunu ifade etmiştir. Koç'un (2013) 27 AB ülkesini; Bal vd.'nin (2014) Türkiye ve BRICS ülkelerini; Serel ve Masatçı'nın (2005), Altıntaş ve Çetintaş'ın (2010), Şimşek ve Kadılar'ın (2010) Türkiye'yi ele alarak yaptıkları çalışmalarda da beşeri sermaye ve büyüme arasındaki pozitif yönlü ilişki ortaya çıkmıştır.

Glaeser de (2011: 10), ekonominin geleceğinin, marjinal olarak daha verimli ürünler üretme yeteneğinden ziyade milletin sahip olduğu yeteneklere bağlı olduğunu vurgulamıştır. Toplam nüfus içindeki yüksek eğitim almış

nüfus oranı en yüksek olan ülke %55'lik bir oranla Kanada'dır, onu Rusya (%54) ve Japonya (%50) izlemektedir. Türkiye (%18) ise Şili'nin (%21) ardından 38. sırada yer almaktadır (OECD Statistics 2015).

Yaratıcı sınıf: Mesleklere dayalı bir değişkendir. Bölgedeki iş gücünün yaratıcı mesleklerdeki payı ile ölçülmektedir. Yaratıcı meslekler, yönetim, işletme ve finansal faaliyetler, sağlık ve teknik meslekler gibi profesyonel mesleklerin yanı sıra, bilgisayar ve matematikle ilgili meslekleri, mimarlık ve mühendisliği, fiziksel ve sosyal bilimleri, eğitim ve öğretimi, sanat ve tasarım işlerini, eğlence, spor ve medya ile ilgili meslekleri kapsamaktadır (Florida et al. 2010: 286).

Yaratıcı sınıfın içinde yer aldığı yaratıcı endüstrilerin, genel olarak, Türkiye ekonomisine katkısı düşük kalmaktadır. Yaratıcı ekonomideki istihdam oranları 2013 yılında Amerika için %9,75; Birleşik Krallık için %8,76; AB için %5,31'dir. Kanada'nın 2011 yılındaki yaratıcı ekonomi istihdam oranı ise %12,9'dur (Nathan et al. 2016: 5, Nathan, Pratt, Rincon-Aznar 2015: 5). Kanada, Amerika ve Birleşik Krallık'ın çok gerisinde olan Türkiye'nin yaratıcı ekonomideki istihdam oranı (%2,87)(SGK 2016), Avrupa Birliği'nin de yaklaşık olarak yarısı kadardır.

Tolerans Endeksi

Beşeri sermayenin çeşitliliği, yüksek teknoloji endüstrileri cezbetme ve devamlılıklarını koruma becerisindeki temel bileşendir. Tolerans, yeteneği cezbeder ve yetenek de yüksek teknolojiyle ve bölgesel büyümeyle ilişkilidir. Dolayısıyla şehirler, daha iyi bir iş çevresi sağlamayı amaçladıklarında çeşitliliklerini ve toleranslarını arttırmayı hedefleyen stratejilerini birleştirmeye başlamalıdır (Florida 2005: 137-139).

Tolerans endeksinin alt endeksleri: Kendini ifade endeksi, göçmen endeksi ve mozaik endeksidir.

Kendini ifade endeksi: Bu endeks, bir bölgede yaşayan eşcinsel yoğunluğunu göstermektedir. Homoseksüellik, toplumdaki çeşitliliğin sınır noktasıdır ve eşcinselleri hoşgörü ile karşılayan bir toplum bütün insanları hoşgörü ile karşılayabilmektedir (Florida 2005: 94).

Göçmen Endeksi: Bir bölgedeki göçmen nüfusun yoğunluğunu ifade etmektedir ve göçmen nüfusun yoğun olması farklılıklara açıklığın göstergesidir.

Göçmen yoğunluğu yüksek olan yerler, yüksek toleransa sahip olan yerlerdir (Florida, Mellander & Stolarick 2010: 282).

Mozaiik endeksi: Bu değişken yabancı doğan nüfusun oranını göstermektedir. Yabancı doğan nüfusun yüksek olduğu metropolitan alanlar, teknoloji merkezleri sıralamasında üst sıralarda yer almaktadır. Örneğin; Silikon Vadi dünyanın lider yüksek teknoloji merkezidir ve nüfusunun dörtte biri yabancı doğandır, Silikon Vadi'de çalışan bilim insanları ve mühendislerin yaklaşık üçte biri de aslen yabancı bir ülkededir. Amerika'nın yabancı doğan nüfusunun en yüksek olduğu ilk on beş metropolitandan dokuzu, ilk on beş yüksek teknolojili alanının arasında da yer almaktadır. Yabancı doğan ve yüksek teknoloji başarısı arasındaki korelasyon oldukça yüksektir (Florida 2005: 134-136).

McCann (2011), açıklık ve tutuculuğun yaratıcılık üzerine etkisini araştırmıştır. Yaratıcı insanları, esnek, geleneksel olmayan, kurallara uymayan, bağımsız, yeni tecrübelerle açık, riskten kaçmayan ve geniş ilgi alanları olan bireyler olarak; tutucuları ise, değişimden korkan, eşitsizliğe tolerans gösteren, geleneksel, statükodan taraf olan, kurallara uyan, yenilikten ziyade benzerliğe yönelen ve bağlılığı isyana tercih etme eğiliminde olan bireyler olarak tanımlamıştır. Araştırmasının sonucunda, düşük tutuculuğun ve yüksek açıklığın, bölgelerin yaratıcılığını arttırdığını ileri sürmüştür.

Düşük giriş bariyerleri, bilgi yayılımı, kaynak hareketliliği, açıklık ve meritokrasi sinyalleri sayesinde, çeşitliliğe tolerans ve açıklık yerel kaynakları daha üretken ve etkili hale getirmektedir. Bohem, eşcinsel ve göçmen nüfusun yüksek yoğunluğu düşük giriş bariyerlerini yansıtmaktadır. Bu tür bölgeler, geniş çeşitlilikte yeteneği cezbetme avantajına sahip olmaktadır. Bilgi yayılımı, yeni fikir ve bilgi yayılımında artistik ağların rolünü ifade etmektedir. Geniş bohem ve eşcinsel nüfus, bilgi yayılımının etkinliğini artırır ki bu da ekonomik büyümenin başlıca temel taşlarından (Florida et al. 2010: 282-283).

Endeks Oluşturma

Yaratıcılık endeksinin hesaplanmasında, "Küresel Yaratıcılık Endeksi"nde kullanılan yöntem uygulanmıştır (*Global Creativity Index* 2015: 37). Bu yöntemle göre, ilk önce her bir değişken için şehirlerin puan sıralaması tek tek oluşturulmuştur. En iyi performans gösteren şehre en yüksek değer verilerek, puanı yüksek olandan düşük olana doğru sıralanmıştır. Türkiye'de 81 şehir olduğu için en yüksek değer 81, en düşük değer 1'dir. Daha sonra her şehir için, sahip olduğu sıralamalar toplanıp, değişken sayısına bölünerek ortalama puan elde

edilmiştir. Endeksler için bakıldığında, bu değer, teknoloji endeksi için üç; yetenek endeksi için iki; tolerans endeksi için birdir. Son aşamada da 3T'nin ortalama puanı gözlem sayısına (81) bölünerek yaratıcılık endeksi oluşturulmuştur. Bütün değişkenler için 2010-2014 yıllarını kapsayan 5 yıllık sürecin ortalaması alınmıştır.

Uygulama bölümü için gerekli olan veriler; Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) ve Türk Patent Enstitüsü (TPE) veri tabanlarından elde edilmiştir.

Eşcinsel nüfusa ait verilerin elde edilememesi ve yabancı doğana ait verilerin sadece 2014 yılına ait olması nedeniyle kendini ifade ve mozaik endekslerinin kullanılamaması araştırmanın kısıtlarını oluşturmaktadır.

Teknoloji Endeksinin Oluşturulması

Teknoloji endeksinin ilk parametresi olan yüksek teknoloji endeksinin hesaplanabilmesi için OECD Revizyon 3'e göre endüstrilerin teknoloji yoğunluklarına göre sınıflandırılması Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Endüstrilerin Teknoloji Yoğunluklarına Göre Sınıflandırılması

Yüksek Teknolojili Endüstriler	Orta-Düşük Teknolojili Endüstriler
Hava ve uzay araçları	Gemilerin ve teknelerin tamiri ve inşaatı
İlaçlar	Kauçuk ve plastik ürünler
Büro, muhasebe ve bilgi işlem makineleri	Kok kömürü, rafine edilmiş petrol ürünleri ve nükleer yakıt
Radyo, TV ve haberleşme cihazları	Diğer metalik olmayan mineral ürünler
Tıbbi, hassas ve optik aletler	Temel metaller ve işlenmiş metal ürünleri
Orta-Yüksek Teknolojili Endüstriler	Düşük Teknolojili Endüstriler
Elektrikli makine ve cihazlar	İmalat, geri dönüşüm
Motorlu taşıt, römork ve yarı römorklar	Ahşap, kâğıt hamuru, kâğıt, kâğıt ürünleri, basım ve yayım
İlaç hariç kimyasallar	Gıda ürünleri, içecek ve tütün
Demiryolu ekipmanları ve ulaşım araçları	Tekstil, tekstil ürünleri, deri ve ayakkabı
Makine ve ekipman	

Kaynak: OECD (2011). ISIV Review 3:1. Technology Intensity Definition, Directorate for Science, Technology and Industry Economic Analysis and Statistics Division.

Daha doğru bir veri elde edebilmek için, yüksek teknolojili endüstrilerdeki çalışan sayısı şehirdeki toplam çalışan sayısına oranlanmıştır. Bu durumda, yüksek teknoloji endeksinde Yalova (0,173) birinci sırada, Kocaeli (0,141) ikinci sırada ve Manisa (0,132) üçüncü sırada yer almıştır. İzmir (0,058) on birinci, Ankara (0,040) on altıncı, İstanbul ise (0,040) on dokuzuncu sıradadır.

Teknoloji endeksinin ikinci parametresi inovasyon endeksidir. İnovasyon endeksi, şehirdeki kişi başına düşen patent başvuru sayısı ile ölçülmektedir. Kişi başına düşen patent başvuru sayısının en yüksek olduğu üç şehir, İstanbul (1,27), Tekirdağ (1,269) ve Bursa'dır (1,259). 5 yıl süresince hiçbir patent başvurusunda bulunulmayan Ağrı ve Iğdır ise sonunculuğu paylaşmaktadır.

Teknoloji endeksinin son parametresi olan Ar-Ge endeksi, şehirde kişi başına düşen Ar-Ge desteğini ifade etmektedir. 2010-2014 yılları arasında kişi başına düşen Ar-Ge desteğinde 55,876'lık bir oranla Kocaeli ilk sırada yer almaktadır. Ankara 47,419 oranıyla ikinci ve Isparta da 13,365 oranıyla üçüncüdür. İzmir (6,378) sekizinci, İstanbul (5,818) onuncu sırada yer almaktadır. Son sırada ise Şırnak (0) bulunmaktadır.

Yüksek teknoloji, inovasyon ve Ar-Ge alt endeksleri ile hesaplanan teknoloji endeksi değerleri Tablo 2'de görülmektedir. Teknoloji endeksi sıralamasında ilk beşte sırasıyla, Kocaeli (0,984), Ankara (0,914), Eskişehir (0,893), İzmir (0,893) ve İstanbul (0,889) yer almaktadır. Ağrı ve Şırnak (0,049) ise sonunculuğu paylaşmaktadır.

Tablo 2. Şehirlerin Teknoloji Endeksi Değerleri

Şehirler	YTE	İE	AGE	Teknoloji Endeksi	Şehirler	YTE	İE	AGE	Teknoloji Endeksi
Adana	61	52	50	0,671	Konya	72	74	54	0,823
Adıyaman	18	25	11	0,222	Kütahya	65	66	40	0,704
Afyon	45	29	47	0,498	Malatya	42	44	58	0,593
Ağrı	4	2	6	0,049	Manisa	79	77	25	0,745
Amasya	60	36	8	0,428	K.maraş	29	31	51	0,457
Ankara	66	76	80	0,914	Mardin	19	9	5	0,136
Antalya	39	65	60	0,675	Muğla	28	42	43	0,465
Artvin	7	13	35	0,226	Muş	15	5	3	0,095
Aydın	67	49	57	0,712	Nevşehir	49	55	32	0,560
Balıkesir	62	48	24	0,551	Niğde	37	56	61	0,634
Bilecik	57	57	23	0,564	Ordu	23	22	21	0,272
Bingöl	3	18	7	0,115	Rize	17	63	59	0,572
Bitlis	6	10	12	0,115	Sakarya	77	75	34	0,765
Bolu	70	62	70	0,831	Samsun	46	59	55	0,658
Burdur	47	50	62	0,654	Siirt	9	6	17	0,132
Bursa	78	79	39	0,807	Sinop	54	20	26	0,412
Çanakkale	25	46	77	0,609	Sivas	64	53	45	0,667
Çankırı	74	35	67	0,724	Tekirdağ	75	80	44	0,819
Çorum	58	60	14	0,543	Tokat	33	34	56	0,506
Denizli	34	51	73	0,650	Trabzon	30	41	76	0,605
Diyarbakır	32	12	15	0,243	Tunceli	11	19	75	0,432
Edirne	26	47	52	0,514	Şanlıurfa	55	16	28	0,407
Elazığ	36	54	69	0,654	Uşak	38	40	31	0,449
Erzincan	13	14	18	0,185	Van	22	8	29	0,243
Erzurum	20	26	71	0,481	Yozgat	35	21	30	0,354
Eskişehir	76	73	68	0,893	Zonguldak	51	27	36	0,469
Gaziantep	50	67	33	0,617	Aksaray	73	28	38	0,572
Giresun	27	39	9	0,309	Bayburt	1	23	27	0,210
Gümüşhane	12	71	53	0,560	Karaman	43	45	66	0,634
Hakkari	10	17	2	0,119	Kırıkkale	48	37	49	0,551
Hatay	56	24	42	0,502	Batman	24	15	4	0,177
Isparta	41	69	79	0,778	Şırnak	8	3	1	0,049
Mersin	53	32	41	0,519	Bartın	14	11	46	0,292
İstanbul	63	81	72	0,889	Ardahan	2	7	20	0,119
İzmir	71	72	74	0,893	İğdır	5	1	13	0,078
Kars	21	4	37	0,255	Yalova	81	68	64	0,877
Kastamonu	31	33	22	0,354	Karabük	44	61	78	0,753
Kayseri	68	70	65	0,835	Kilis	16	30	10	0,230
Kırklareli	52	58	16	0,519	Osmaniye	59	43	19	0,498
Kırşehir	40	38	48	0,519	Düzce	69	64	63	0,807
Kocaeli	80	78	81	0,984					

Yetenek Endeksinin Oluşturulması

Yetenek endeksinin iki parametresi vardır. İlki, yaratıcı mesleklere dayanan yaratıcı sınıf; diğeri ise eğitim düzeyine dayanan beşeri sermaye.

Yaratıcı sınıf endeksini hesaplayabilmek için, öncelikle, yaratıcı endüstrilerin tanımlanması gereklidir. Yaratıcı endüstrilerin tanımlanmasında, Tablo 3'te yer alan DCMS'nin dört rakamlı Standart Endüstriyel Sınıflandırması (Standart Industrial Classification- SIC) kullanılmaktadır.

Tablo 3. DCMS Sınıflandırmasına Göre Yaratıcı Endüstriler

Yaratıcı Endüstri Grubu	SIC	Tanım
Reklamcılık ve Pazarlama	73.11	Reklamcılık Ajansları
	73.12	Medya Temsilciliği
Mimari	71.11	Mimari Faaliyetler
El Sanatları	32.12	Takı ve Benzer Eşyaların Üretimi
Tasarım: Ürün, Grafik ve Moda tasarımı, Fotoğrafçılık	74.10	Uzmanlaşmış Tasarım Faaliyetleri
	74.20	Fotoğrafçılık Faaliyetleri
Film, video, TV ve Radyo	59.1	Hareketli Resim, Video ve Televizyon Programı Faaliyetleri
	60.10	Radyo Yayıncılığı
	60.20	Televizyon Programcılığı ve Yayıncılığı Faaliyetleri
Bilişim Teknolojisi ve	58.21	Bilgisayar Oyunlarının Yayımları
	58.29	Diğer Yazılım programlarının Yayımları
Bilgisayar Hizmetleri	62.01	Bilgisayar Programlama Faaliyetleri
	62.02	Bilgisayar Danışmanlık Faaliyetleri
	58.11	Kitap Yayımları
	58.12	Rehberlerin ve Posta Adres Listelerinin Yayımlanması
Yayıncılık	58.13	Gazetelerin Yayımları
	58.14	Dergi ve Süreli Yayınların Yayımlanması
	58.19	Diğer Yayıncılık Faaliyetleri
	74.30	Tercüme ve Çeviri Faaliyetleri
Müzeler, Galeriler ve Kütüphaneler	91.01	Kütüphane ve Arşiv Faaliyetleri
	91.02	Müze Faaliyetleri
	59.20	Ses Kaydı ve Müzik Yayıncılığı Faaliyetleri
Müzik, Performans Sanatları ve	90.01	Görsel Sanatlar
	90.02	Görsel Sanatları Destekleme Faaliyetleri
Görsel Sanatlar	90.03	Artistik Yaratıcılık
	90.04	Sanatsal Tesislerin İşletilmesi

Kaynak: DCMS (2015). "Creative Industries Economic Estimates"den türetilmiştir.

Cooke ve De Propriis (2011: 366-367)'in de ifade ettiği gibi, yaratıcı endüstriler sadece yaratıcı mal ve hizmetler üreterek ve satarak değil, yaratıcı mal ve hizmetleriyle diğer sektörleri de besleyip, süreç ve ürün yeniliklerinin ortaya çıkmasını sağlayarak da ekonomi üzerinde etkili olurlar. Dolayısıyla, yaratıcı endüstrilerin büyümesi demek, diğer endüstrilerin de büyümesi ve genel olarak ekonominin gelişmesi demektir.

Yaratıcı çalışanlar, şehirlerin ve bölgelerin varlığını sürdürmesi ve ülkenin ekonomisi için çok önemlidir (Healy 2002: 91). Bir bölgedeki yaratıcı çalışan yoğunluğu da konum katsayısı (Location Quotient - LQ), Lazzeretti et al. (2014: 203)'nin ifadesiyle yoğunlaşma katsayısı ile hesaplanmaktadır ve birçok çalışmada da yaratıcı sektörlerin haritalanmasında kullanılmıştır (Lazzeretti, Boix ve Capone 2008, Bassett, Griffiths ve Smith 2002, Boix et al. 2014, Seçilmiş 2015). LQ, bir bölgedeki yaratıcı endüstrilerdeki istihdamın, o bölgedeki toplam istihdama oranını ifade etmektedir ve aşağıdaki formül ile hesaplanmaktadır.

$$LQ_{ij} = \frac{L_{ij}}{L_j} \bigg/ \frac{L_i}{L}$$

L_{ij} , j bölgesindeki yaratıcı çalışan sayısı; L_j , j bölgesindeki çalışan sayısı toplamı; L_i , yaratıcı endüstrilerde ülke genelindeki çalışan sayısı; L , tüm ülkedeki çalışan sayısı toplamıdır. LQ değerinin 1'den büyük olması, o bölgede yaratıcı endüstrilerdeki çalışan sayısının, ülke ortalamasının üzerinde olduğunu göstergesidir. Paris (1.53), Londra (2.19), Amsterdam (1.56), Berlin (1.53), Stockholm (2.16) gibi başkentler için LQ değeri birden büyüktür (Power ve Nielsen 2010: 5). Aynı şekilde, LQ değeri, Ankara için de 1,653'tür. Yaratıcı çalışan yoğunluğunun ülke ortalamasından yüksek olduğu bir diğer şehir ise İstanbul'dur (1.621).

Yetenek endeksinin ikinci parametresi ise 25-64 yaş lisans ve üzeri eğitim düzeyine sahip nüfusun, şehrin toplam nüfusuna oranlanmasıyla elde edilen beşeri sermaye endeksidir. Beşeri sermaye endeksinde, Ankara (0,139), Eskişehir (0,107) ve İzmir (0,105) ilk üçe yerleşmiştir.

Yaratıcı sınıf ve beşeri sermaye endeksleri ile hesaplanan yetenek endeksi değerleri Tablo 4'te yer almaktadır. Hem yaratıcı sınıf hem de beşeri sermaye endekslerinde birinci sırada olan Ankara 1 tam puan ile ilk sırada yerini alırken, ikinciliği 0,975 puan ile İstanbul ve İzmir paylaşmaktadır. 0,932 puan ile Antalya da üçüncü sıradadır.

Tablo 4. Şehirlerin Yetenek Endeksi Değerleri

Şehirler	YSE	BSE	Yetenek Endeksi	Şehirler	YSE	BSE	Yetenek Endeksi	
Adana		69	57	0,778	Konya	71	46	0,722
Adıyaman		38	19	0,352	Kütahya	12	39	0,315
Afyon		21	22	0,265	Malatya	54	63	0,722
Ağrı		25	1	0,160	Manisa	15	37	0,321
Amasya		46	51	0,599	K.maraş	56	21	0,475
Ankara		81	81	1,000	Mardin	65	6	0,438
Antalya		75	76	0,932	Muğla	59	77	0,840
Artvin		19	48	0,414	Muş	61	2	0,389
Aydın		51	65	0,716	Nevşehir	44	33	0,475
Balıkesir		18	67	0,525	Niğde	6	26	0,198
Bilecik		2	53	0,340	Ordu	37	24	0,377
Bingöl		42	13	0,340	Rize	29	47	0,469
Bitlis		11	9	0,123	Sakarya	30	45	0,463
Bolu		10	66	0,469	Samsun	66	49	0,710
Burdur		53	56	0,673	Siirt	68	8	0,469
Bursa		47	68	0,710	Sinop	32	40	0,444
Çanakkale		31	70	0,623	Sivas	57	43	0,617
Çankırı		23	35	0,358	Tekirdağ	50	58	0,667
Çorum		60	27	0,537	Tokat	43	29	0,444
Denizli		41	60	0,623	Trabzon	77	73	0,926
Diyarbakır		72	14	0,531	Tunceli	64	74	0,852
Edirne		55	69	0,765	Şanlıurfa	40	3	0,265
Elazığ		36	50	0,531	Uşak	14	44	0,358
Erzincan		24	54	0,481	Van	74	5	0,488
Erzurum		73	38	0,685	Yozgat	58	16	0,457
Eskişehir		63	80	0,883	Zonguldak	62	41	0,636
Gaziantep		26	17	0,265	Aksaray	17	20	0,228
Giresun		22	42	0,395	Bayburt	7	28	0,216
Gümüşhane		3	34	0,228	Karaman	1	36	0,228
Hakkari		33	7	0,247	Kırıkkale	48	52	0,617
Hatay		28	23	0,315	Batman	20	10	0,185
Isparta		67	75	0,877	Şırnak	16	4	0,123
Mersin		70	59	0,796	Bartın	4	25	0,179
İstanbul		80	78	0,975	Ardahan	9	15	0,148
İzmir		79	79	0,975	Iğdır	35	11	0,284
Kars		78	12	0,556	Yalova	45	72	0,722
Kastamonu		34	30	0,395	Karabük	13	64	0,475
Kayseri		52	61	0,698	Kilis	49	18	0,414
Kırklareli		39	62	0,623	Osmaniye	5	32	0,228
Kırşehir		27	55	0,506	Düzce	8	31	0,241
Kocaeli		76	71	0,907				

Glaeser (1994: 19)'e göre, yüksek yetenekli bireyler, fikirler üreterek ve yenilikleri artırarak şehirleri daha iyi hale getirirler. Ankara, İstanbul, İzmir ve Antalya bu konuda en şanslı şehirlerdir.

Tolerans Endeksinin Oluşturulması

Tolerans endeksinin tek parametresi olan göç endeksi, şehirlerin aldıkları göçün toplam nüfuslarına oranlanmasıyla elde edilmiştir. Tekirdağ (0,018), nüfusuna oranla en yüksek göçü alan ildir. Onu, Gümüşhane (0,015) ve Antalya (0,012) takip etmektedir. Şehirlerin tolerans endeksi değerleri Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5. Şehirlerin Tolerans Endeksi Değerleri

Şehirler	Tolerans Endeksi	Şehirler	Tolerans Endeksi	Şehirler	Tolerans Endeksi
Adana	0,420	Giresun	0,654	Samsun	0,407
Adıyaman	0,160	Gümüşhane	0,988	Siirt	0,136
Afyonkarahsr	0,383	Hakkari	0,198	Sinop	0,630
Ağrı	0,037	Hatay	0,432	Sivas	0,222
Amasya	0,333	Isparta	0,568	Tekirdağ	1,000
Ankara	0,901	Mersin	0,556	Tokat	0,123
Antalya	0,975	İstanbul	0,852	Trabzon	0,309
Artvin	0,642	İzmir	0,765	Tunceli	0,889
Aydın	0,802	Kars	0,025	Şanlıurfa	0,395
Balıkesir	0,753	Kastamonu	0,667	Uşak	0,605
Bilecik	0,778	Kayseri	0,790	Van	0,111
Bingöl	0,272	Kırklareli	0,741	Yozgat	0,012
Bitlis	0,086	Kırşehir	0,370	Zonguldak	0,173
Bolu	0,827	Kocaeli	0,951	Aksaray	0,358
Burdur	0,691	Konya	0,593	Bayburt	0,815
Bursa	0,864	Kütahya	0,519	Karaman	0,481
Çanakkale	0,963	Malatya	0,469	Kırıkkale	0,099
Çankırı	0,259	Manisa	0,580	Batman	0,506
Çorum	0,148	K.maraş	0,346	Şırnak	0,457
Denizli	0,704	Mardin	0,235	Bartın	0,494
Diyarbakır	0,296	Muğla	0,926	Ardahan	0,062
Edirne	0,617	Muş	0,049	Iğdır	0,185
Elazığ	0,444	Nevşehir	0,284	Yalova	0,938
Erzincan	0,728	Niğde	0,210	Karabük	0,877
Erzurum	0,074	Ordu	0,321	Kilis	0,247
Eskişehir	0,914	Rize	0,543	Osmaniye	0,531
Gaziantep	0,716	Sakarya	0,840	Düzce	0,679

Tolerans endeksinde, Tekirdağ (1,000), Gümüşhane (0,988) ve Antalya (0,975) ilk üç sırada yer almaktadır.

Yaratıcılık Endeksinin Oluşturulması

Tablo 6'da şehirlerin teknoloji (TKN), yetenek (YTN) ve tolerans (TLR) endeksleriyle hesaplanan yaratıcılık (YRTC) düzeyleri yer almaktadır.

Tablo 6. *Şehirlerin Yaratıcılık Düzeyleri*

Şehirler	TKN	YTN	TLR	YRTC	Şehirler	TKN	YTN	TLR	YRTC
Ankara	80	81	73	0,963	Çankırı	65	25	21	0,457
Kocaeli	81	76	77	0,963	Nevşehir	45	42	23	0,453
Eskişehir	79	75	74	0,938	Kastamonu	24	29	54	0,440
İstanbul	77	79	69	0,926	Amasya	27	52	27	0,436
İzmir	78	80	62	0,905	Karaman	55	12	39	0,436
Yalova	76	68	76	0,905	Giresun	22	30	53	0,432
Antalya	62	78	79	0,901	Kırıkkale	43	54	8	0,432
Tekirdağ	72	59	81	0,872	Çorum	42	50	12	0,428
Bursa	71	64	70	0,844	Uşak	29	26	49	0,428
Kayseri	75	62	64	0,827	Zonguldak	32	58	14	0,428
Aydın	64	65	65	0,798	Erzurum	33	61	6	0,412
İsparta	69	74	46	0,778	Artvin	15	32	52	0,407
Çanakkale	52	57	78	0,770	K.maraş	30	41	28	0,407
Konya	73	66	48	0,770	Diyarbakır	18	48	24	0,370
Bolu	74	40	67	0,745	Hatay	36	19	35	0,370
Karabük	67	43	71	0,745	Aksaray	49	9	29	0,358
Muğla	31	72	75	0,733	Bayburt	13	8	66	0,358
Burdur	58	60	56	0,716	Osmaniye	34	10	43	0,358
Sakarya	68	37	68	0,712	Afyon	35	17	31	0,342
Tunceli	28	73	72	0,712	Tokat	37	34	10	0,333
Denizli	56	55	57	0,691	Niğde	54	7	17	0,321
Adana	61	70	34	0,679	Ordu	20	27	26	0,300
Edirne	38	69	50	0,646	Kars	19	51	2	0,296
Kırklareli	41	56	60	0,646	Şanlıurfa	25	15	32	0,296
Mersin	39	71	45	0,638	Van	17	45	9	0,292
Malatya	50	67	38	0,638	Kilis	16	31	20	0,276
Samsun	59	63	33	0,638	Bartın	21	5	40	0,272
Trabzon	51	77	25	0,630	Mardin	10	33	19	0,255
Balıkesir	44	47	61	0,626	Yozgat	23	36	1	0,247

Elazığ	57	49	36	0,584	Siirt	9	38	11	0,239
Düzce	70	13	55	0,568	Batman	11	6	41	0,239
Gümüşhane	46	11	80	0,564	Adıyaman	14	24	13	0,210
Manisa	66	21	47	0,551	Bingöl	6	22	22	0,206
Bilecik	47	23	63	0,547	Şırnak	1	1	37	0,160
Rize	48	39	44	0,539	Hakkari	7	14	16	0,152
Sivas	60	53	18	0,539	Muş	4	28	4	0,148
Gaziantep	53	16	58	0,523	Iğdır	3	18	15	0,148
Kütahya	63	20	42	0,514	Ardahan	8	3	5	0,066
Kırşehir	40	46	30	0,477	Bitlis	5	2	7	0,058
Erzincan	12	44	59	0,473	Ağrı	2	4	3	0,037
Sinop	26	35	51	0,461					

Teknoloji, yetenek ve tolerans endeksleriyle hesaplanan Yaratıcılık Endeksinde Ankara ve Kocaeli (0,963) birinciliği paylaşmaktadır ve onları Eskişehir (0,938), İstanbul (0,926) ve İzmir (0,905) takip etmektedir. Açıkçası, yaratıcı çalışan yoğunluğu ve yüksek eğitim düzeyine sahip nüfusları ile üç büyük şehrin, Ankara, İstanbul ve İzmir'in yaratıcılık endeksinde ilk sıralarda yer alması şaşırtıcı bir sonuç değildir. Sanayi şehri olan Kocaeli ve öğrenci şehri olan Eskişehir de yaratıcı şehir olarak üç büyük şehrin yanında yer almıştır. Kocaeli'yi yaratıcılık endeksinde birinci sıraya yüksek teknoloji, inovasyon, Ar-Ge ve göç arasındaki yüksek ilişki taşırken; Eskişehir'in ikinci sırada yer almasında, eğitim, göç ve inovasyon arasındaki güçlü ilişki etkili olmuştur.

Yaratıcılık endeksi sadece şehirlerin yaratıcı potansiyellerini ifade eden bir ölçüt değildir. Aynı zamanda gelişmişlik göstergesidir. Yaratıcılık endeksinin ilk sıralarında yer alan İstanbul, Ankara, İzmir ve Kocaeli'nin, ekonomik ve sosyal gelişmişlik ölçütleri ile şehirlerin gelişmişlik endeksi (Gül ve Çevik 2015: 10) sıralamasında da, Türkiye'nin en gelişmiş ilk altı şehri, Eskişehir'in ise en gelişmiş ilk on şehri arasında yer alması da bunun ispatıdır.

Sonuç

Günümüz ekonomisinde, insan, klasik yönetim kuramındaki, makinenin dışı konumundaki işçi anlayışından çok daha ileridedir. Neo-klasik ve modern kuramlarla sosyal varlık statüsüne evrilen insan, post modern yaklaşımla yaratıcılığın ve yenilikçiliğin temel unsuru konumuna yükselmiştir. Çünkü yaratıcılık bireyde başlamaktadır ve yaratıcı bireyler, yaratıcı ve yenilikçi ör-

gütleri; bu örgütler de, yaratıcı ekonomileri doğurmaktadır. Yaratıcı ekonomilere sahip toplumlar, gelişmişlik düzeyini yakalama ve toplumsal refaha erme noktasına ulaşma imkânını elde etmişlerdir.

Yaratıcı ekonomi, ekonomik büyüme ve kalkınmayı üreten yaratıcı varlıklara dayalı olarak gelişen bir kavramdır (UNCTAD 2010: 10). Yaratıcı ekonomi kavramını popüler hale getiren Richard Florida (2005: 173), küresel rekabetin temel unsurunun artık mal ve hizmetlerin ticaretinin veya sermaye akışlarının değil, bir ülkenin nüfusunun yaratıcı enerjisini kullanabilme ve dünyanın dört bir yanındaki yaratıcı insanları cezbedebilme kabiliyetinin olduğunu ifade etmiştir. Dolayısıyla şehirler, iyi eğitilmiş, yetenekli, yaratıcı çalışanları kendine çekmeye odaklanmalıdırlar. Bir şehrin yaratıcı insanları cezbetme kabiliyeti, o şehrin 3T'sine (technology, talent, tolerance) bağlıdır. Yenilikçilik potansiyeli yüksek, araştırma ve geliştirmeyi destekleyen, yüksek teknoloji- li üretim kapasitesine sahip; yüksek eğitilmiş, bireysel yaratıcılıklarını üretim sürecine katabilecek yaratıcı nüfusun yoğun olduğu; yeni fikirlere, farklı tercihlere ve çeşitli etnik kökenlere hoşgörülü bölgeler insanları cezbetmede üst sıralarda yer alacaklardır. Sonuç olarak, 3T de göreceli olarak daha yüksek bir ekonomik büyüme ile sonuçlanacaktır (Stam, De Jong & Marlet 2008: 119).

Teknoloji endeksine bakıldığında, yüksek teknoloji endüstrilerde Türkiye'nin genel olarak çok geride olduğu görülmektedir. Oysaki bir ülkenin rekabetçiliği, o ülkenin işletmelerinin, endüstrilerinin, şehirlerinin ve bölgelerinin gücüne bağlıdır. İşletmeler ve endüstriler başarılı olduğunda, yer aldıkları şehirlerin, bölgelerin ekonomik refahına da önemli katkılarda bulunurlar (Gilbert 2012: 734). Türkiye'de yüksek teknoloji Ar-Ge yatırımlarının artması, hem yeni mal ve hizmetlerin ortaya çıkmasına yani inovasyonun artmasına hem de yeni teknolojiler geliştirilerek daha yüksek teknolojilerin kullanılmasına katkı sağlayacaktır. Çünkü finansal kaynakların yetersizliği, yeni ürünlerin ve teknolojilerin geliştirilmesinin önündeki büyük engelden birisidir.

Diğer yandan, Booyens'in (2012: 48) de ifade ettiği gibi, insanlar, yeteneklerinin farkına varacakları veya yeteneklerini geliştirebilecekleri eğitimden yoksun oldukları sürece yaratıcı ekonomide kendilerine yer bulmaları pek mümkün değildir. Oysa ki eğitimin en önemli amaçları arasında bireye yaratıcı, araştırmacı, sorgulayıcı nitelikler kazandırarak, kendisindeki potansiyelin farkına varmasını ve daha yaratıcı olmasını sağlamak yer almaktadır. Gelişmekte olan ülkeler, ekonomik büyümeyi güçlendiren beşeri sermayeye odaklanmaktadır-

lar ve bunun için de gelişmiş ülkelerle aralarında olan eğitim düzeyi farkını kapatmak için çaba sarf etmektedirler ancak bunda başarısız olmaktadır, okul kalitelerini arttırmadan uzun dönemde ekonomik performanslarını arttırmaları da oldukça zordur (Hanushek 2013).

Yaratıcı sınıf perspektifinden bakıldığında ise, sadece İstanbul, Ankara ve İzmir (Aksoy ve Enlil 2011, Güran ve Seçilmiş 2013, İzmir Kalkınma Ajansı 2013) temelinde gerçekleştirilen kültür ekonomisi envanterleri ile Türkiye'nin belirli bölgelerindeki yaratıcı endüstriler üzerine çalışmalar yapılsa da, yaratıcı endüstrileri ulusal yenilikçilik stratejilerine eklemleyen İngiltere, Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda, Tayvan, Güney Kore, Singapur ve Çin gibi ülkelerin aksine Türkiye'de yaratıcı endüstriler kavramı üzerine genel bir resmi politika veya kapsamlı bir destek sistemi henüz geliştirilmemiştir (Demir 2014: 93).

Sonuç olarak, şehirlerin yaratıcılıklarını dolayısıyla da gelişmişliklerini arttırmak için;

- Devlet, Ar-Ge çalışmalarını teşvik etmeli, üniversite-sanayi işbirliklerine daha fazla önem vermelidir; yüksek teknolojinin sadece transferine değil, bu teknolojilerin Türkiye'de geliştirilmesine ve yaygınlaştırılmasına da yoğunlaşmalıdır.
- TÜBİTAK ve KOSGEB'in patent destek, Ar-Ge ve inovasyon vb. programları büyük önem taşımaktadır. Ancak, patent ve yatırım desteklerinin artırılması bir yana, bu desteklerin iyi şekilde duyurulması, geniş kitlelere ulaşılması ve destek alındıktan sonra amaca yönelik olarak kullanılıp kullanılmadığını denetlenmesi gerekmektedir.
- Uygun alt yapının oluşturulması, Ar-Ge departmanlarında çalışan personel sayısını ve niteliğini arttırmaya yönelik eğitimler verilmesi bu konuda atılacak adımların başında gelmelidir.
- Eğitim sisteminde köklü değişimler gerçekleştirilmeli, ilköğretimden yükseköğretime kadar eğitimin her aşamasında kalite artırılmalıdır.
- Yaratıcı endüstriler, yaratıcı ekonominin en önemli unsurudur ve bu durumda, yaratıcı ekonomisini canlandırmak isteyen Türkiye'nin öncelikle, yaratıcı endüstrilere eğilmesi ve her şehrin sahip olduğu yaratıcı değerleri öne çıkartacak atılımlar gerçekleştirmesi gerekmektedir.

Yüksek teknoloji, Ar-Ge, patent, beşeri sermaye gibi alt değişkenlerin ekonomik gelişmişlik düzeyi ile pozitif yönlü güçlü ilişkisi, birçok çalışmanın sonucunda da yaratıcılık ve gelişmişlik arasındaki güçlü ilişki (Florida 2005, Stam et al. 2008, Hansen, Asheim & Vang 2009, Boschma & Fritsch 2009, Acs & Megyesi 2009, Florida et al. 2010, Kloudova & Stehlikova 2010, Ström & Nelson 2010, Egedy & Kovács 2010: 129) olarak ortaya çıkmaktadır. Bu güçlü ilişki, yaratıcılık ve gelişmişlik düzeyleri arasındaki 0,863'lük korelasyon ile Türkiye şehirleri örneğinde de ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla, şehirlerin yaratıcılık potansiyelleri arttığında, gelişmişlik düzeyleri artacak, şehirlerin gelişimi de Türkiye'nin kalkınmasına temel olacaktır.

Gelecek çalışmalarda, şehirlerin yaratıcılığında büyüklüklerinin, çevre şehirlerin ve buldukları bölgenin etkilerinin araştırılması, konuya daha geniş bir bakış açısı sağlayacaktır.

“Çok az yer kapsamlı bir şekilde yaratıcıdır ama her şehir olduğundan daha yaratıcı olabilir.”

Charles Landry, 2007

Kaynaklar

- Acs, Zoltan J. & Monika I. Megyesi (2009). “Creativity and industrial cities: A case study of Baltimore”. *Entrepreneurship & Regional Development* 21(4): 421-439.
- Ağır, Hüseyin (2010). “Türkiye ile Güney Kore’de Bilim ve Teknoloji Politikalarının Karşılaştırılması”. *The Journal of Knowledge Economy & Knowledge Management* V: 43-55.
- Aksoy, Asu ve Zeynep Enlil (2011). *Kültür Ekonomisi Envanteri İstanbul 2010*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yay.
- Altıntaş, Halil ve Hakan Çetintaş (2010). “Türkiye’de Ekonomik Büyüme, Beşeri Sermaye Ve İhracat Arasındaki İlişkilerin Ekonometrik Analizi: 1970–2007”. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 36: 33-56.
- Bal, Harun vd. (2014). “Beşeri Sermaye ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: BRICS Ülkeleri ve Türkiye Örneği”. *International Conference on Eurasian Economies*. Skopje, Makedonya. 1-3 July. 785-803.
- Barro, Robert J. (1992). “Human Capital and Economic Growth”. Federal Reserve Bank of Kansas City, Citeseer. *Proceedings - Economic Policy Symposium - Jackson Hole*. 199-216.
- Bassett, Keith, Ron Griffiths & Ian Smith (2002). “Cultural Industries, Cultural Clusters and the City: The Example of Natural History Film-Making in Bristol”. *Geoforum* 33: 165-177.

- Bayarçelik, Ebru B. ve Fulya Taşel (2012). “Research and Development: Source of Economic Growth”. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 58: 744-753.
- Bilbao-Osorio, Benat & Andres Rodriguez-Pose (2004). “From R&D to Innovation and Economic Growth in the EU”. *Growth and Change* 35(4): 434-455.
- Blanco, Luisa, James Prieger & Ji Gu (2013). “The Impact of Research and Development on Economic Growth and Productivity in the US States”. *Pepperdine University, School of Public Policy Working Papers* 48: 1-52.
- Boix, Rafael et al. (2014). “Comparing Creative Industries in Europe”. *European Urban and Regional Studies* 23 (4): 935-940.
- Booyens, Irma (2012). “Creative Industries, Inequality and Social Development: Developments, Impacts and Challenges in Cape Town”. *Urban Forum* 23: 43-60.
- Boschma, Ron A. & Michael Fritsch (2009). “Creative Class and Regional Growth: Empirical Evidence from Seven European Countries”. *Economic Geography* 85(49): 391-423.
- Bozkurt, Cuma (2015). “R&D Expenditures and Economic Growth Relationship in Turkey”. *International Journal of Economics and Financial Issues* 5(1): 188-198.
- Cooke, Phil & Lisa De Propriis (2011). “A Policy Agenda for EU Smart Growth: The Role of Creative And Cultural Industries”. *Policy Studies* 32(4): 365-375.
- Crosby, Mark (2000). “Patents, Innovation and Growth”. *The Economic Record* 76 (234): 255-262.
- Cropley, David & Arthur Cropley (2010). “Understanding the Innovation-Friendly Institutional Environment: A Psychological Framework”. *Baltic Journal of Psychology* 11(1- 2): 73-87.
- DCMS Department for Culture, Media & Sport (2015). *Creative Industries Economic Estimates*. Full Statistical Release.
- Demir, Erman M. (2014). “Yaratıcı Endüstriler”. *İLEF Dergisi* 1(2): 87-107.
- Donegan, Mary et al. (2008). “Which Indicators Explain Metropolitan Economic Performance Best? Traditional or Creative Class”. *Journal of the American Planning Association* 74 (2): 180-195.
- Egedy, Tamas & Zoltan Kovács (2010), “Budapest: A great place for creative industrydevelopment?”. *Urbani izziv* 21 (2): 127-138.
- Florida, Richard (2005). *Cities and the Creative Class*. New York: Routledge.
- Florida, Richard, Charlotta Mellander & Karen King (2015). *The Global Creativity Index 2015*. Martin Prosperity Institute, Rotman School of Management. Canada: Toronto University.
- Florida, Richard, Charlotta Mellander & Kevin Stolarick (2010). “Talent, Technology and Tolerance in Canadian Regional Development”. *The Canadian Geographer* 54 (3): 277-304.
- Gilbert, Brett A. (2012). “Creative Destruction: Identifying Its Geographic Origins”.

- Research Policy* 41: 734-742.
- Glaeser, Edward (1994). "Cities, Information, and Economic Growth". *Cityscape* 1(1): 9-47.
- Glaeser, Edward (2011). "Which Places Are Growing? Seven Notable Trends from Newly Released Census Data". *Policy Briefs*: 1-12.
- Gould, David M. & William C. Gruben (1996). "The Role of Intellectual Property Rights in Economic Growth". *Journal of Development Economics* 48: 323-350.
- Göçer, İsmet (2013). "Ar-Ge Harcamalarının Yüksek Teknolojili Ürün İhracatı, Dış Ticaret Dengesi ve Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkileri". *Maliye Dergisi* (165): 215-240.
- Gül, Erhan ve Bora Çevik (2015). "2013 Verileriyle Türkiye'de İllerin Gelişmişlik Düzeyi Araştırması". İktisadi Araştırmalar Bölümü, Türkiye İş Bankası A.Ş. Yay. https://ekonomi.isbank.com.tr/ContentManagement/Documents/ar_07_2015.pdf (Erişim Tarihi: 07.06.2016).
- Gülmez, Ahmet ve Fatih Yardımcıoğlu (2012). "OECD Ülkelerinde Ar-Ge Harcamaları ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Panel Eşbütünleşme ve Panel Nedensellik Analizi (1990-2010)". *Maliye Dergisi* (163): 335-353.
- Güran, Mehmet Cahit ve Erdem Seçilmiş (2013). *Ankara Kültür Ekonomisi Sektörel Büyüklüklerin Değerlendirilmesi*. Ankara: T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay.
- Hansen, Hansen K., Bjorn Asheim & Jan Vang (2009). "The European Creative Class and Regional Development: How Relevant Is Florida's Theory for Europe?". *Creative Economies, Creative Cities: Asian-European Perspectives*. Ed. L. Kong and J. O'Connor. GeoJournal Library Series 98. Dordrecht and New York: Springer.
- Hanushek, Eric A. (2013). "Economic Growth in Developing Countries: The Role of Human Capital". *Economics of Education Review* 37: 204-212.
- Healy, Kieran (2002). "What's New for Culture in the New Economy?". *The Journal of Arts Management, Law, and Society* 32(2): 86-103.
- İzmir Kalkınma Ajansı (2013). *İzmir 2012 Kültür Ekonomisi, Kültür Altyapısı Envanteri ve İzmir Kültür Ekonomisi Gelişme Stratejisi*. İzmir.
- Kaçerauskas, Tomas (2015). "Technologies in Creative Economy and Creative Society". *Technological and Economic Development of Economy* 21(6): 855-868.
- Khan, Jangraiz (2015). "The Role of Research and Development in Economic Growth: A Review". *Journal of Economics Bibliography* 2 (3): 128-133.
- Kloudova, Jitka & Beata Stehlikova (2010). "Creativity Index For The Czech Republic in Terms of Regional Similarities and Geographic Location". *Economics and Management* 15: 100-109.
- Koç, Aylin (2013). "Beşeri Sermaye ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Yatay Kesit Analizi ile AB Ülkeleri Üzerine Bir Değerlendirme". *Maliye Dergisi* 165: 241-258.
- Landry, Charles (2007). *Creativity and The City*. The Urban Reinventors Paper Series.

- Landry, Charles & Franco Bianchini (1998). “The Creative City”. *Demos*. UK.
- Langinier, Corinne & GianCarlo Moschini (2002). “The Economics of Patents: An Overview”. *Working Paper 02-WP 293*. Center for Agricultural and Rural Development Iowa State University. 1-26.
- Lazzeretti, Rafael, Boix & Francesco Capone (2008). “Do Creative Industries Cluster? Mapping Creative Local Production Systems in Italy and Spain”. *Industry and Innovation* 15 (5): 549-567.
- Lazzeretti, Luciana, Capone Francesco & Erdem Seçilmiş (2014). “Türkiye’de Yaratıcı ve Kültürel Sektörlerin Yapısı”. *Maliye Dergisi* (166): 195-220.
- McCann, S. J. H. (2011). “Florida Creativity Index Scores, Conservatism, and Openness in 268 U.S. Regions”. *Psychological Reports* 108(1): 104-108.
- Mincer, Jacob (1981). “Human Capital and Economic Growth”. *NBER Working Paper Series*. No 803: 1-30.
- Mincer, Jacob (1995). “Economic Development, Growth of Human Capital, and the Dynamics of the Wage Structure”. *1994-95 Discussion Paper Series*. No 744: 1-38.
- Nathan, Max, Andy Pratt & Ana Rincon–Aznar (2015). “Creative Economy Employment in the EU and the UK A Comparative Analysis”. *Nesta*. <https://www.nesta.org.uk/report/creative-economy-employment-in-the-eu-and-uk-a-comparative-analysis/> (Erişim Tarihi: 07.06.2016).
- Nathan, Max et al. (2016). “Creative Economy Employment in the US, Canada and the UK a Comparative Analysis”. *Nesta*. <https://www.nesta.org.uk/report/creative-economy-employment-in-the-us-canada-and-the-uk/> (Erişim Tarihi: 07.06.2016).
- OECD (2011). ISIV Review 3. Technology Intensity Definition, Directorate for Science, Technology and Industry Economic Analysis and Statistics Division. Erişim: www.oecd.org/sti/ind/48350231.pdf (Erişim Tarihi: 05.04.2015).
- OECD Statistics. <https://data.oecd.org/eduatt/adult-education-level.htm> (Erişim Tarihi: 25.09.2016).
- Özcan, Burcu ve Ayşe Arı (2014). “Araştırma-Geliştirme Harcamaları ve Ekonomik Büyüme ilişkisi: Panel Veri Analizi”. *Maliye Dergisi* (166): 39-56.
- Power, Dominic & Tobias Nielsén (2010). *Priority Sector Report: Creative and Cultural Industries, European Commission, Enterprise and Industry, deliverable D9-1*. https://ec.europa.eu/growth/content/priority-sector-report-creative-and-cultural-industries-0_en (Erişim Tarihi: 07.06.2016).
- Pratt, Andy (2008). “Creative Cities: The Cultural Industries And The Creative Class”. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography* 90 (2): 107–117.
- Seçilmiş, Erdem (2015). “Türkiye’de Yaratıcı Endüstrilerin Kümelenmesi”. *Ege Akademik Bakış* 15(1): 9-18.
- Serel, Hicran ve Kaan Masatçı (2005). “Türkiye’de Beşeri Sermaye ve İktisadi Büyüme

- İlişkisi: Ko-Entegrasyon Analizi”. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* 19(2): 49-58.
- SGK Sosyal Güvenlik Kurumu Yıllıkları. http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/istatistik/sgk_istatistik_yilliklari (Erişim Tarihi: 07.06.2016)
- Simonen, Jaakko, Rauli Svento & Artti Juutinen (2015). “Specialization and Diversity as Drivers of Economic Growth: Evidence From High-Tech Industries”. *Papers in Regional Science* 94 (2): 229-247.
- Stam, Erik, Jeroen P. J. de Jong & Gerard Marlet (2008). “Creative Industries in the Netherlands: Structure, Development, Innovativeness and Effects on Urban Growth”. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography* 90 (2): 119-132.
- Ström, Patrick & Rose Nelson (2010). “Dynamic Regional Competitiveness In The Creative Economy: Can Peripheral Communities Have A Place?”. *The Service Industries Journal* 30 (4): 497-511.
- Şimşek, Muammer ve Cem Kadılar (2010). ”Türkiye’de Beşeri Sermaye, İhracat ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkinin Nedensellik Analizi”. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* 11(1): 115-140.
- Thompson, Mark A. & Francis W. Rushing (1999). “An Empirical Analysis of the Impact of Patent Protection on Economic Growth: An Extension”. *Journal of Economic Development* 24 (1): 67-76.
- TPE Türk Patent Enstitüsü. <http://www.tpe.gov.tr/TurkPatentEnstitusu/statistics> (Erişim Tarihi: 04.04.2016)
- TÜBİTAK Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu. <http://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/akademik/ulusal-destek-programlari/icerik-akademik-destek-istatistikleri> (Erişim Tarihi: 04.04.2016)
- TÜİK Türkiye İstatistik Kurumu. <http://biruni.tuik.gov.tr/medas> (Erişim Tarihi: 05.04.2016)
- Türedi, Salih (2016). “The Relationship between R&D Expenditures, Patent Applications and Growth: A Dynamic Panel Causality Analysis for OECD Countries”. *Anadolu Üniversitesi SBE Dergisi* 16: 39-48.
- UNCTAD (2010). “Creative Economy: A Feasible Development Option”. http://unctad.org/es/Docs/ditctab20103_en.pdf (Erişim Tarihi: 20.08.2013)
- WIPO World Intellectual Property Organization (2015). *IP Facts and Figures, Economics & Statistics Series*. <https://www.wipo.int/publications/en/series/index.jsp?id=36> (Erişim Tarihi: 07.06.2016).
- World Bank. “High-Technology Exports (US\$)”. <http://data.worldbank.org/indicator/TX.VAL.TECH.CD>, (Erişim Tarihi: 25.09.2016)
- World Bank. “Research and Development Expenditure (% of GDP)”. <http://data.worldbank.org/indicator/GB.XPD.RSDV.GD.ZS> (Erişim Tarihi: 25.09.2016)

Turkey's Creative Cities*

Ülkühan Bike Esen**

Özlem Atay***

Abstract

Creative cities are those which attract creative class working in creative jobs, densely contains high-educated people, have high-tech industries and tolerant to diversities. The power of future economies lies beneath the development of creative cities. Because creative cities have creativity that is the pioneer of development and growth. In this context, the purpose of the study is to examine the relationship between the levels of creativity and development of Turkey's cities. In the study; firstly, cities' creativity levels were calculated by using technology, tolerance and talent inputs and then compared with their development levels. Cities' levels of creativity were calculated by using indexing method in Global Creativity Index. In the creative cities ranking, Ankara and Kocaeli shared the first place, followed by Eskişehir, İstanbul and İzmir. As a result of the study, a strong relationship between creativity and development also revealed in the cities of Turkey.

Keywords

Creative economy, creative city, technology, tolerance, talent, Creativity Index, Turkey.

* The study is derived from the doctoral thesis entitled "Creative Cities In the Focus of Creative Economy: The Case of Turkey" by Ülkühan Bike Esen.

Date of Arrival: 03 March 2017 – Date of Acceptance: 06 June 2017

You can refer to this article as follows:

Esen, Ülkühan Bike and Özlem Atay (2020). "Türkiye'nin Yaratıcı Şehirleri". *bilig – Journal of Social Sciences of the Turkic World* 92: 29-54.

** Dr. Lecturer, Karatekin University, Faculty of Health Sciences, Department of Health Care Management-Çankırı/Turkey

ORCID ID: orcid.org/0000-0002-0967-2140

ubesen@karatekin.edu.tr

*** Prof. Dr., Ankara University, Faculty of Political Sciences, Department of Management – Ankara/Turkey

ORCID ID: orcid.org/0000-0002-2563-825X

ozkanli@politics.ankara.edu.tr

Творческие города Турции*

Улькюхан Бике Эсен**

Озлем Атай***

Аннотация

Креативные, или творческие города - те, которые привлекают класс креативных людей, работающих в творческих профессиях, имеют много высокообразованных людей и высокотехнологичные отрасли и демонстрируют терпимость к разнообразию. Сила экономик будущего зиждется на развитии творческих городов. Потому что у творческих городов есть креативность, которая является пионером развития и роста. В этом контексте цель исследования состоит в том, чтобы изучить взаимосвязь между уровнем креативности и развитием городов в Турции. В данном исследовании в первую очередь рассчитывались уровни креативности городов с учетом технологий, терпимости и талантов, а затем они сравнивались с уровнями их развития. Уровень креативности городов был рассчитан с использованием метода индексации в Global Creativity Index. В рейтинге креативных городов первое место заняли Анкара и Коджаэли, за ними следуют Эскишехир, Стамбул и Измир. В результате исследования была выявлена сильная связь между творчеством и развитием городов Турции.

Ключевые слова

креативная экономика, творческий город, технология, толерантность, талант, индекс креативности, Турция.

* Статья написана на основе докторской диссертации Улькюхан Бике Эсен "Творческие города в фокусе креативной экономики: пример Турции".

Поступило в редакцию: 03 марта 2017 г. – Принято в номер: 06 июня 2017 г.

Ссылка на статью:

Esen, Ülkühan Biki & Özlem Atay (2020). "Türkiye'nin Yaratıcı Şehirleri". *bilig – Journal of Social Sciences of the Turkic World* 92: 29-54.

** Д-р, преподаватель, Университет Каратекин, факультет медицинских наук, кафедра управления здравоохранением – Чанкыры / Турция

ORCID ID: orcid.org/0000-0002-0967-2140

ubesen@karatekin.edu.tr

*** Проф., д-р, Анкарский Университет, Факультет политических наук, Кафедра делового администрирования – Анкара / Турция

ORCID ID: orcid.org/0000-0002-2563-825X

ozkanli@politics.ankara.edu.tr